

morabatí per *jou*, e poden muntar cascun any a 10 morabatins» (CoDoACA XII, 313; xxxix, 167).

També el trobem, en textos literaris medievals, en el sentit figurat de 'subjecció, submissió': «aquell verdader Déu --- ha volgut tant favorir nostra justícia, donant-nos sforç tan gran que havem pogut --- aterrar lo gran poder --- de vosaltres, sotsmetent vostres persones al *jou* de senyoria, y al que de vosaltres la imperial majestat ordenar volrà --- — Respòs lo gran Carmany: si les sobiranes forces de mes afficcions, e lo miserable *jou* de servitut, considerat, donà loc a les tues demesiades paraules --- la mort per millor eligiria», JoMartorell (Ag. II, 311, cap. 149, 150).

Per tant, segons la tradicional figura, el servatge que imposa l'Amor: «Tot lo revés - porta lo cos, amant: / fastig reb tost - e gran desig li nou; / l'amor qu' ensem - met cos e arma 'n *jou*, / ix d'un poder - de tots participant»; «¿Quals són aquells - amadors que yo viu, / que de amor - durable porten *jou*? / Fort voler, cec, - molt poc durant, los mou / ---»; «Oh foll' Amor: concència remou / que diga 'ls mals - de vós e lo fals bé: / lo desperat - no serà menys de fe / y a molt mesquí - no'l fareu portar *jou*», Ausiàs, 122bis.71, 71.58, 78.60. «Làide la superba, que féu anar en renou / l'Hèlde sota el *jou*, / la que els ci-xams de joves que l'amor desconhorta / feia migrar a la porta, / dedica el seu mirall a la dea Afrodita / --- / perquè ni s'hi vol veure com és, / ni s'hi podria veure com fou un dia», Coromines (O. C., 1352).

Rimes importants, les d'Ausiàs, perquè (junt amb una altra que encara n'hi ha en ell) proven que feia sempre rimar el mot amb ò oberta; pronúncia deguda a diferenciació en el diftong *ou*, que continua essent usual en el P. Val. («*jou*», MGadea, T. del Xè II, 61); general en val. amb l'excepció de Cullera, segons *AlcM*. També la trobem en català occidental, i fins a Àreu, però no a la Vall de Cardós, ni a Tor ni a Farrera (1932-4); però també hi ha *žou* Pallars avall, a la Vall d'Assua (Surp, 1959), i Segre avall, a Torrelameu (1956); en diversos pobles de Ribagorça (Boí, Vilaller, Bonansa), *AlcM*, i també Jusseu, 1965, però *žou* a Llaguarres (1957). Mentre que la rima de Coromines no és més que per llicència poètica.

En canvi, al domini rossellonès, només el sentim amb diftong a Cerdanya (*žou* encara a Sallagosa, 1959), però més a l'Est (com calia esperar) *ou* sona igual que *ú* («el *žú* de les bestis»), tant en el Capcir com a la rodalia de Perpinyà (Font-rabiosa, Bompàs, 1960). La o conserva el timbre tancat etimològic a tot el cat. or. i a les Balears (*žou* Manacor, en una rondalla d'AMALcover en notació fonètica, BDLC VII, 148). Amb la mateixa diferenciació que la *veu*, la *creu*, la *deu*, el nostre mot es pronuncia *žeu* a Rupit, a Torelló (BDLC XII, 222, 227), forma que ja trobem en un vell inventari d'Igualada («un *geu* sense aixengués», any 1564, ib. XVI, 103). Altrament el mot s'ha conservat a tot el domini lingüístic, sense excloure'n Eivissa (PzCabrera). Per a detalls gràfics i etnogràfics, veg. els importants treballs de Griera (BDC XI, 80ss.), Rokseth (La Culture des Cér. à Maj., 44-47), l'instructiu i abun-

dós article a *AlcM*.

El mot llatí s'ha conservat en it. *giogo*, oc. ant. *jo(u)*, fr. ant. *jou* (o *jof*, avui grafiat *joug*), port. *jugo*, cast. *yugo* (antic *yuvo*, *uvio*), que ha donat *čúbo* a gran part de l'Alt Aragó, començant per l'Èsera, conservat encara com a *čúgo* en certes valls més occidentals (Yebe, 1966). Rep també el nom de *jou* la barra de fusta on pengen les campanes (Àreu, 1933), i *ž* en aranès (per a la vocal cf. una variant *giu* en oc. ant., i d'altra banda cast. *yugo*, port. *jugo*), acc. que suposo que ha servit de base a un mot basc, segurament manlevat del romànic, i derivat amb sufix com el del nostre *joval*: guip. *juale*, bisc. *juare*, amb el sentit de 'campaneta'.¹ Per a *jou* en la metàfora topogràfica que li féu significar 'collada', veg. COLL i Balari, *Orig.*, 96ss.

DERIV.: *Jova* [1075] 'parell de bous que llauren', deu venir del plural ll. *JUGA* de *JUGUM*: significat etimològic que veiem clar en diversos docs. del S. XII: «cum *joves* quas ibi donat ad laborandum», Llagostera, 1151; «cum illis *joves*, que pertinent ad ipsam pariliatam et cum quibus excoli et laborari solet et debet», Piera, a. 1175 (Balari, *Orig.*, 614); «vos facite ad nos servicium, et ad nostris post nos, per unumquemque annum, 5 solidos de diners barchinonensis, vel carne qui tantum valeat, et 15 fogaces de pane, et 5 fanechas de civada, per *jova*», Corbins, a. 1152 (RBiblgCat. VI, 17); «aquei mas a'l mès in pignore, e a'n aüt los molins de La Co<r>rit, e les *joves* e-ls quarts <'junta de 4 bous'> à mès en pignora per 150 sol.; a hi ilex les conamines que-s solien laurar ab la *jova* à tornades a sènsu, per aver que-n pres: per què 3 clerges que i solien estar, ara no n'i està for un, e aquei mor-i de fam», doc. de l'Alt Cardener, S. XII (PPujol, *DocVgUrg.*, 4.14, 4.16).

Des de molt aviat, però, el sentit es traslladà, des de la parella de bèsties, a la tasca o obligació de treballar la terra amb la parella. En la concòrdia de 1075 entre Uc Dalmat i G. Bonfill sobre els drets del castell de Guàrdia-lada, un poc al S. de Cervera de Segarra: el primer dóna a l'altre «los destrets e l'estachamens et mandamentas et *jovas* et traginis --- et medietate de exidas qui ad tu Ugoni ixitran in ipso de Guàrdia vel in suos terminos, per amor vel per forza» (R. Biblg. Cat. VII, 8).

Del mateix es deu tractar, puix que el mot hi va apareixent (com en l'anterior) amb *tragina*, en un document de Vic de 1242 (Carreras Candi, *Miscell. Hist. Cat.* II, 432), en un de templers de 1131, en què va ell apareixent amb *tragi* (MiretS, *TemplH*, p. 41), o en el S. XIV en el Capbreu de Muntanyola (Osona, S. XIV) «de *joves* e de batudes e de regines del terme del castell» (BABL VIII, 381); en el Capbreu de St. Martí de Santa Pau, de 1347, un pagès «fa duas *jovas*, una a sembrar forment, e altre, ordi»; i en el Cartoral dit de Carlemany, de Girona, és també del S. XIV: «accipit in manso Laurentii de Gàrdia --- duas *jovas* in sementerio et duas *jovas* tempore tritrandi» (Hinojosa, *Rég. Señ. Cat.*, pp. 197, 190). En altres així mateix molt o bastant antics, no es veu clar si es tracta de